

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

Areena-verkosto kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle liittyen lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuihin EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutukseen. Areena-verkosto keskittyy lausunnossaan ottamaan kantaa ammatillisen koulutuksen ja kuntataustaisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta. Kuntataustaiset ammatillisen koulutuksen järjestäjät kattavat noin 80 % kaikesta opiskelijavolyymista.

Lausunnon keskeinen sisältö

Areena-verkosto katsoo, että esitysluonnos tilauskoulutuksesta selkeyttää kuntataustaisten ammatillisen koulutuksen järjestäjien asemaa tilauskoulutuksen järjestäjinä. Kunnat ja kuntayhtymät toimivat pääasiallisina ammatillisen koulutuksen järjestäjinä, joten on perusteltua, että ne voivat järjestää lain ammatillisesta koulutuksesta mukaista tilauskoulutusta.

Areena-verkosto ymmärtää kansantaloudellisen näkökulman ja julkisen talouden haasteet, ja sen myötä pitää perusteltuna etsiä uusia rahoituslähteitä ja rajoituksia maksuttomaan koulutukseen. Lukuvuosimaksujen myötä syntyviä tuloja ja kokonaisvaikutuksia on kuitenkin vaikeaa arvioida nykytiedon valossa.

Nuorten ikäluokkien pieneneminen muodostaa keskeisimmän haasteen toisen asteen koulutuksen järjestämisessä tulevinä vuosina. Lisäksi ongelma korostuu entisestään väestöään menettävillä

alueilla. Vaikutukset voivat olla negatiivisia esimerkiksi pienten kuntien elinvoiman näkökulmasta, jota on tarpeen seurata.

Erityisen tärkeää onkin seurata vaikutuksia koulutuksen saatavuuteen ja saavutettavuuteen. Hallituksen tulee olla valmiina reagoimaan, mikäli osaavan työvoiman saatavuus uhkaa heikentyä merkittävästi.

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti hallituksen esitysluonnoksessa ammatillisen koulutuksen järjestäjille avattaisiin mahdollisuus myydä tutkintoon johtavaa tilauskoulutusta siten, että koulutettavina ovat Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen kansalaiset vastaavalla tavalla kuin korkeakouluissa.

Lisäksi säädettäisiin, että kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta.

Esityksen myötä suomalaisten ja muiden EU/ETA-valtion kansalaisten olisi mahdollista osallistua tilaajan maksamaan koulutukseen vastaavasti kuin EU/ETA-valtioiden ulkopuolisten maiden kansalaisten on mahdollista tällä hetkellä. Ammatillisen koulutuksen järjestäjä ei perisi tilauskoulutusta järjestäessään maksuja opiskelijalta, vaan koulutuksen maksaisi jatkossakin kokonaisuudessaan tilaaja. Esityksessä ehdotetaan, että tilaaja ei voisi periä koulutuksen kustannuksia opiskelijalta, joka on EU/ETA-valtion kansalainen.

Areena-verkosto katsoo, että ehdotus parantaa suomalaisten ja muiden EU/ETA-valtioiden kansalaisten mahdollisuuksia osallistua tilaajan maksamaan koulutukseen. Lisäksi ehdotus avaa Suomessa toimiville työnantajille paremmat mahdollisuudet kehittää henkilöstönsä osaamista tilauskoulutuksena.

Areena-verkoston näkemyksen mukaan esitysluonnos selkeyttää kuntataustaisten koulutuksen ammatillisen koulutuksen järjestäjien asemaa tilauskoulutuksen järjestäjinä. Laissa ammatillisesta koulutuksesta säädettyä tilauskoulutusta voivat järjestää vain järjestämisluvan omaavat kunnat, kuntayhtymät rekisteröidyt yhteisöt tai säätiöt. Näin ollen on perusteltua, että kuntien ja kuntayhtymien ei tarvitse yhtiöittää toimintaansa järjestäessään ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta.

Areena-verkosto kuitenkin tuo esiin, että tällä hetkellä merkittävällä osalla kuntaomisteisista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on olemassa erillinen yhtiö tilauskoulutusta tai muuta markkinoilla tapahtuvaa toimintaa varten. Tähän asti tulkinnan ollessa epäselvä on yhtiöissä vakiinnutettu toimintaa vuosien ajan olemassa olevan tiedon mukaisesti.

On perusteltua, että kunnat ja kuntayhtymät toimivat pääasiallisina ammatillisen koulutuksen järjestäjinä, koska erityisesti oppivelvollisten koulutukseen liittyy merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä, joita voidaan perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 48/2021 vp mukaan antaa vain viranomaiselle. Tällaisia tehtäviä ovat esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa olevan oppivelvollisen opiskeluoikeuden peruuttaminen ja palauttaminen, määräaikainen erottaminen, asuntolasta erottaminen sekä opiskeluoikeuden pidättäminen.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Lausuttavana olevassa luonnoksessa ehdotetaan, että EU/ETA-valtioiden ulkopuolelta tuleville opiskelijoille säädetään lukuvuosimaksut sekä lukio- että ammatillisessa koulutuksessa. Areena-verkosto pitää esitystä perusteltuna ja kannatettavana, mutta haluaa esittää tarkentavia huomioita esityksen vaikutuksiin.

Lukuvuosimaksut eivät koskisi Euroopan talousalueella vakituisesti asuvia kolmansien maiden kansalaisia eikä vakiintuneiden ohjelmien kautta saapuvia vaihto-opiskelijoita, jotka eivät tule suorittamaan koko tutkintoa tai lukion oppimäärää. Myös tilapäistä suojelua saavat rajattaisiin maksullisuuden ulkopuolelle. Suomeen ETA-valtioiden ulkopuolelta pidempiaikaiseen työhön tulevien perheeseen kuuluvat eivät kuuluisi maksullisuuden piiriin, jos heillä olisi ennen opintojen alkua oleskelulupa Suomeen. Näitä Areena-verkosto pitää perusteltuina rajauksina.

Oppivelvollisuusikäiset eli alle 18-vuotiaat opiskelijat eivät olisi lukuvuosimaksuvelvollisia. Alle 18-vuotiaat, jotka ovat tulleet Suomeen opiskelijan oleskeluluvalla tarkoituksenaan suorittaa toisen asteen tutkinto, olisivat kuitenkin lukuvuosimaksuvelvollisia. Lukuvuosimaksut koskisivat siten opiskelijan oleskeluluvalla opiskelevia EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolisia kansalaisia.

Areena-verkosto pitää tärkeänä, että muutoksen myötä opiskelijoilta perittävät lukuvuosimaksut olisivat ennakoitavia opiskelijoille koko opiskeluaajaksi eivätkä heilahtelisi kohtuuttomasti.

Areena-verkosto pitää tärkeänä, että hallitus selvittää toimenpiteiden vaikutukset kuntaomisteisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjiin, jotka vastaavat pääosasta ammatillisen koulutuksen järjestämisestä vastaten myös koulutuksen alueellisesta saatavuudesta ja saavutettavuudesta. On ilmeistä, että vaikutukset kohdistuvat hyvin eri tavoin eri koulutuksen järjestäjiin.

Areena-verkosto haluaa kiinnittää erityisesti huomiota sellaisten maakuntien reuna-alueisiin, joissa tällä hetkellä työvoimapulaa paikataan merkittävästi ulkomaisella työvoimalla. Siksi vaikutusten arvioinnin tulee sisältää vaikutusarviot koulutuksen järjestäjiin alueellisesti. Vaikutusten arvioinnin

tulee sisältää myös kokonaisarviointi, joka ei rajoitu ainoastaan lukio- ja ammatilliseen koulutukseen vaan esimerkiksi huomioiden korkeakoulut.

Areena-verkosto katsoo, että hakemusmaksuja myös toiselle asteelle tulee tarkastella uudestaan, jos hakemusten määrä maksullisuudesta huolimatta pysyy korkealla. Maksut vähentäisivät erityisesti sellaisten henkilöiden määrää, joilla ei ole tosiasiallista aikomusta tai kyvykkyyttä tulla opiskelemaan vähentäen ylimääräistä työmäärää koulutuksen järjestäjiltä.

Lukuvuosimaksullisten opiskelijoiden poistamisen valtionosuusrahoituksen piiristä arvioidaan vähentävän ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitusta 10 miljoonaa euroa vuonna 2026 ja 15 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lukien. Areena-verkosto huomauttaa, että vähennys on tehtävä vähentämällä järjestämisluvassa olevia opiskelijavuosien enimmäismääriä vastaavasti kuin valtionosuusrahoitusta pienennetään. Näin koulutuksen järjestäjät voivat ennakoida sen vaikutuksia toimintaansa ja vähennys on perusteltu.

Opiskelijat, jotka tulevat Suomeen opiskelemaan oppisopimuskoulutuksessa, tarvitsevat työperusteisen oleskeluluvan. Näin ollen ne opiskelijat, jotka tulevat Suomeen opiskelemaan oppisopimuskoulutuksessa työnteon perusteella myönnettyllä jatkuvalla oleskeluluvalla, eivät tulisi olemaan lukuvuosimaksuvelvollisia. Tämä mahdollistaisi jatkossakin osaavan työvoiman rekrytoinnin ja kouluttamisen suomalaisen tutkintojärjestelmän mukaiseen tutkintoon tai tutkinnon osaan.

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

-

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

-

Holsti Emma
Areena-verkosto